

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovarisa
v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarish izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 8 K
pol leta 4 „
četrt leta 2 „
posamezne številke po 10 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 6 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h
„ „ „ dvakrat . . . 12 „
„ „ „ trikrat . . . 10 „
za nadaljna uvrščenja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovarisa
v Ljubljani, Gradišče št. 2.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Razvoj avstrijskega šolstva.

(K 60letnici cesarjevega vladanja.)

Najbolj spoznamo blagodejni vpliv novega drž. šol. zakona, ako primerjamo šolstvo o vladarskem napredku našega cesarja s šolstvom v 60 letnem jubileju.

Avstrija.

Leta 1848. je bilo 12.700 ljudskih javnih in privatnih šol, 18.980 učnih oseb, in sicer 16.750 učiteljev in 2230 učiteljic; v šolo je hodilo 1.425.000 otrok. Po zadnji statistiki ima pa Avstrija 20.442 šol (letos že okrog 20.700), in sicer 1360 deških, 1495 d-kliških in 16.659 mešanih, 472 zasilnih, 274 ekspositur in 66 ekskurendnih šol. Na vsakih 30 let se pomnoži število šol za 40%, t. j. za 5575 šol. Na javnih in privatnih ljudskih šolah je 7844 enorazrednic, 5236 dvorazrednic, 2276 trirazrednic, 1550 štirirazrednic, 2145 petrazrednic, 398 šestrazrednic, 38 sedemrazrednic in 27 osemrazrednic. Nadaljevalnih tečajev kakor obrtnih šol pod in nad 14 let starih se udeležuje dečkov in deklic okrog 161.057. Razrednih sob je v Avstriji na javnih ljudskih šolah 50.939, delavnih 626, risarskih dvoran 555, telvradnic 1650, javnih telovadnih prostorov 9878, fizikalnih sob 457 in kemičnih laboratorijev 58. Ročna dela se poučujejo na 14.676 šolah. Število šolodolžnih otrok znaša 3.823.817, in sicer deklic 1.933.570, dečkov 1.910.244. Število obiskujočih na javnih in privatnih ljudskih šolah je 3.329.783, in sicer 1.674.879 dečkov, 1.654.904 deklic. Učiteljske knjižnice so na 14.313 šolah, ki imajo 1.251.538 zvezkov, šolarske knjižnice so na 15.722 šolah imajo 2.514.664 zvezkov, Moškega učnega osebja je 53.070, ženskih 36.510, skupno 89.580. Naj omenim še, da je v Avstriji nad 60 let starih 995 moških moči, učiteljic pa 122. Več kot 40 službenih let ima 430 moških in 38 ženskih oseb.

Kranjsko.

Leta 1848. je bilo na Kranjskem 80% otrok brez pouka. Bilo je 7 glavnih, 93 trivialk, 4 dekliške, 5 industrijskih in 101 nedeliska šola. V šolo je hodilo 21.297 otrok.

LISTEK.

† Alojzij Rajh.

Dne 22. novembra t. l. je umrl v bolnišnici usmiljenih bratov v Gradcu tovariš Alojzij Rajh, učitelj pri Sv. Križu na Murskem polju, za navadno učiteljsko boleznijo — sušico. Pokojnik se je porodil v Ljutomeru l. 1885., obiskoval je učiteljske v Mariboru, potem pa služboval v Šmartnem pri Sl. Gradu, dalje pri Sv. Duku na Stari gori in od l. 1906. pri Sv. Križu.

Šele pred dobrim mesecem si se odpravil, predragi tovariš, v Gradec z najboljšimi upi, da skoraj okrevaš. A kdor te je videl, je moral priznati, da zate ni leka, zakaj predaleč že se je razvila bolezen, ki ti je razjedala mlado življenje, in ti pritisnila pečat smrti na čelo. Namesto da bi šel k namera-

brez pouka je bilo 46.265 otrok. Po lanski statistiki pa imamo 414 javnih in privatnih šol. Izmed teh je 29 zasilnih, 185 enorazrednic, 108 dvorazrednic, 46 trirazrednic, 37 štirirazrednic, 26 petrazrednic, 4 šestrazrednic, 1 sedemrazrednica, 5 osemrazrednic, 1 ekspositura in 18 ekskurendnih šol. Dekliških šol je 33, deških 22. mešanih 369. Število vseh razredov znaša 923. Otroških vrtecev je 17, z ljudsko šolo združenih obrtnih nadaljevalnih tečajev je 19, 2 zavoda za sirote in zanemarljene otroke in 2 otroški zavetišči. Nekatere šole imajo celo kopalnice, šolske kuhinje in hranilnice. Šolskih vrtov je 268; število učiteljskih knjižnic znaša 357, šolarskih pa 366. Šolodolžnih otrok je 47.195 dečkov, 47.032 deklic, skupaj 94.227 otrok. Obiskujočih je 43.917 dečkov, 42.284 deklic, skupaj 86.201. Moških učnih oseb je 500, ženskih 434, skupaj 934. Stalnih veroučiteljev je 8, dušnih pastirjev 370.

Novomeški okraj.

Leta 1848. je bilo v tem okraju 8 trivialk, v Rudolfovem deška in dekliška, ostalih 6 šol so imeli Dobrnič, Žuzemperk, Trebnje, Mirna, Črmošnjice in Toplice. Izvzemši deške šole v Rudolfovem so bile vse enorazrednice. Letos šteje okraj 34 šol, 12 enorazrednic, 12 dvorazrednic, 6 trirazrednic, 3 štirirazrednice in privatno dekliško ljudsko in meščansko šolo v Šmihelu z 271 razredi. Za nadzorovanja sedanjega c. kr. okr. šol. nadzornika je priraslo v vsem 17 razredov v štirih letih. V bližnji bodočnosti se bo ustanovilo v tem okraju 10, razširilo pa 6 šol. Javne ljudske vsakdanje šole obiskuje 6882, ponavljalno 1233, skupaj 8115 otrok. Na privatnih šolah jih je 449. Vseh šolodolžnih otrok šteje okraj 8913. Učnih oseb je 74, 49 učiteljev, 25 učiteljic. Oproščeni je 296 otrok. Šolskih vrtov imamo 23. Obrtnonadaljevalna šola v Rudolfovem je združena z gimnazijo.

Najstarejša je novomeška kapiteljska šola, ki je eksistirala že v srednjem veku okrog leta 1493, in to samo za dečke. Tu je poučeval otroke takozvani „Chormeister“, kapiteljski organist. Že l. 1772. je posegla cesarica Marija Terezija goreče v ljudsko šolstvo. Po nekkih virih posnamem, da je znalo takrat na Kranj-

vanemu usposobljenostnemu izpitu. si moral iti v prerani grob.

Teško ti je bilo slovo od predragih znancev in posebno od ljubljene šolske mladine, zakaj bil si ji učitelj z dušo in s telesom ter ji posvetil svoje moči do zadnjega diha. Če o katerem, veljajo o tebi besede, ki sem jih obravnaval še le pred nekaj dnevi v šoli, namreč: „Spominjaj se učiteljev in učiteljic, ki so oboleli od napornega poučevanja! Iz ljubezni do svojih učencev, do zvanja svojega niso mogli dela pustiti in so morali mladi umreti.“

Golo resnico teh besedi so uvideli tudi učenci, ko sem jim naznanil smrt njihovega učitelja. Skoraj nobeno oko ni ostalo suho, vsi so žalovali po svojem ljubljemem učitelju. In ta odkrita in neprisliljena ljubezen šolske mladine do tebe ti bodi zavest, da si popolnoma umeval nalogo svojo ter umrl kot mučenik svojega stanja. Zatorej blag ti spomin in bodi ti zemljica lahka. K.

skem poleg meščanov, graščakov in duhovnikov samo okrog 100 ljudi brati in pisati. Organizirani so imeli razen svoje službe tudi učiteljsko službo. Gotovo je bil ta posel, kakor je še marsikje dandanes, preobremenjen. Ker ni hotela cerkev plače zvišati, je nasvetoval vladi znani slovenski pisatelj Blaž Kumerdej, naj ima vsaka fara mežnarja, veščega branja in pisanja, ki bi ob nedeljah in praznikih poučeval mlade in stare ljudi po kake tri ure. Tako so mi poročali tovariši in tovarišice novomeškega okraja, da so ponekod celo do l. 1873. in mogoče še dalje poučevali mežnarji na ljudskih šolah, nekatere občine so pa pošiljale svoje otroke v sosednje večrazredne šole, kakor n. pr. iz Orehovice v Št. Jernej. V Žuzemberku je opravljal učiteljsko službo celo kočijaž ondotežnega župnika Burgerja od leta 1726. do 1827.

Pouk v Rudolfovem so prevzeli patri frančiškani l. 1778., v sedanjo gimnazijo se je pa preselila šola l. 1746.

Novomeška dekliška šola se je pričela l. 1816. Do l. 1869. so poučevali učitelji. Imela je dolgo let jako težavne ovire. Nastanjena je bila v svetovalnici na rotovžu, v hiši neke Ane Papež na Bregu in celo v zapuščeni cerkvi sv. Antona. Šola je vzle temu lepo napredovala in je danes že trirazredna ter je le želeži, da dobi skoro svoje poslopje. Pouk za deklice je pospešila pozneje tudi in to l. 1886. zasebna dekliška šola v Šmihelu. kjer je bila od l. 1864. do 1886. mešana enorazrednica.

Med jako stare šole spada tudi trebenjska, zakaj našel sem v nekkih spisih, da je bila v francoski dobi podrejena novomeškemu direktoriju normalk.

Isto leto kakor dekliško šolo v Rudolfovem so otvorili tudi šolo na Mirni. Poročilo kronike trdi, da so bili v Mirnskem gradu takrat politični uradniki nižje vrste, zdaj okr. sodnija, ki so se tako kmalu zavzeli za ustanovitev trivialke.

Kako daleč sega nazaj zgodovina dobriške šole se ne da dognati, znano je le toliko, da je stara šola pogorela l. 1841.

V prvo desetletno dobo cesarjevega vladanja je priseti šole v Ajdovici, Poljanicah, Prečni, na Dvoru pod šolskim patronom kneza Auersperga, v Štopicah, Mirni peči in na Čatežu, ostale so se ustanovile od l. 1860. dalje, zlasti pa okrog l. 1873., ko je vstopil na Kranjskem v veljavo novi državni šolski zakon.

Presvetli cesar je v novomeškem okraju večkrat direktno vplival na razvoj šolstva in daroval v to svrhu znatne subvencije. Tako je dobila šola v Gor. Sušicah 6000 K, v Vavti vasi 4000 K, na Selih 1200 K in šola na Toplem reburu 400 K. Žuzemberški šoli se je darovalo 3000 K patronskega prispevka.

Šole so se zlasti v Novem mestu, Mirni, Prečni, Vavti vasi, Beli cerkvi, posebno v Št. Petru, kjer imajo še sedaj hranjen tiskan program in slavnostni govor o pedesetletnem rojstvu, hvaležne skazale s tem, da so obhajale cesarjeve jubileje prav slovesno, tako 25 letnico srebrne poroke, poroko cesarjeviča Rudolfa, 600 letnico odkar je Kranjska pod habsburškim žezlom, štirideset in petdesetletnico vladanja, petdeset in sedemdesetletnico rojstva. Na ne-

katerih šolah so bile v ta spomin kupljene šolske zastave.

Povem naj tudi, da je bila v Št. Petru v cerkvi l. 1883. neko jutro najdena med 4. in 5. uro krasna šolska zastava, ki sta jo darovala dva neznana dobrotnika v zahvalo za ozdravljenje.

V higienskem oziru vidim nekaj hvale vrednega, kar ima gotovo malo šol na deželi in kar spada gotovo tudi k napredku in uspehu na šolskem polju, to sta vodovoda na deški šoli v Šmihelu in v Toplicah.

Tako sem posegal v razvoj šolstva v Avstriji sploh, na Kranjskem in v novomeškem okraju posebe.

Nadučitelj Fr. Potokar.

Nekaj črtic k predpisanemu učnemu smotru na enorazrednicah.

Predpisani smoter na enorazrednicah se najtežje doseže izmed vseh drugih vrst šol, tudi ako so za to postavljeni najprirednejši in najbolj večji učitelji. Posebno je težava velika v tistih šolah, kjer je pouk razdeljen. Tukaj ima marsikateri učitelj težko nalogo izobraževati in učiti po 50 do 100 in še več učencev, ki ne vedo mnogo tudi potem, ko so izstopili iz šole, t. j. ko so končali svoje 14. leto. Temu vzrok so razne zamude, ki izhajajo iz ubožnosti domače hiše, pa tudi iz kake druge malenkosti, ki se bridko plačuje ob času, ko mora otrok stopiti v svet.

Na takih šolah ima marsikak učitelj težko stališče — a tudi pravo veselje, če mu je sreča mila.

Sreča pa ne obstoji v tem, da se učitelj dobro pripravi za tisto uro in hoče morda v eni uri, v enem tednu, mesecu, letu pokazati svoj vpliv na male nevedneže, ne, sreča obstoji v tem, da si zna s svojim vedenjem, zgledom in s svojo avtoriteto prisvojiti nedolžna srca. Kako malo bi koristilo, da bi učitelj govoril in razlagal, kako se črke delajo, jih slikal in pritiskal na lepenko ali kam drugam v besede, ko bi mu pa prejšnje besede izginevale iz otroških duš — in bi potem otroci še o prvih črkah ne imeli ne duha ne sluha. Ono bi bilo pa v korist večrazrednicam. Tu je premalo časa, ker imaš razdeljene učence v 8, 6, 4, 3 ali 2 oddelka, medtem ko eni sprejemajo učno snov, drugi le ponavljajo. V drugi vrsti ima pa biti pouk skupen, ker le tedaj moreš z njim kaj doseči. Zategadelj in ker je na večrazrednicah drugače in boljše preskrbljeno, se mca tu doseči le s konsekvantno vajo in strogo disciplino, da preide učencem v kri in meso, kar je pri pouku istinito potrebnega.

Le s ponavljanjem kaj dosežeš, ker le v tem se ti stare zaznave krepijo in obzorje učencev širi; premalo časa bi bilo v dosego smotra, ako ne bi se dajalo takozvanih domačih nalog; v tem pogledu moraš biti natančen, ker drugače se nam bo ugovarjalo, češ, saj otrok na kmetih in večkrat v mestu pri slabo odgojenih družinah nima časa za take reči.

Česar ne dosežeš prvič in drugič, prav lahko tretjič in tako dalje. Ker se ne more pregledati natančno vseh domačih del, zato

naj si določi učitelj zaradi kontrole vsakokrat po eno klop po redu ali izven reda, kakor mu bolje kaže, da se prepriča o storjenem delu. Ker se je s tem nekoliko časa zamudilo in ker je treba tudi popravljati domače naloge, moraš združiti še čas za popravljane. Popravljajo pa naj učenci sami s pomočjo učitelja, ki naj polklične pridneje učence k šolski deski, da se jim iz klopi narekuje naloga ter vnovič vpiše v zvezek za domače naloge. S tem so učenci primorani imeti svojo nalogo v domačem zvezku, kar posebno dobro vpliva na pravo domačo hišo in na vez šole z domom.

Taka popravljaja pa naj ne trajajo čez eno uro in naj bodo po nedelji ali četrtku in nikdar po kakih daljših počitnicah. Vendar pa ne smejo obsežati vedno istega dne in iste ure, temveč naj se menjajo po dnevih, tednih in dnevnih urah, to pa ker odjemajo vedno po enega ali več predmetov, določenih v tistem času. Ako je popravljati nalogo iz dveh ali več predmetov, je menjati popravilo tudi glede tega tako, da se vrste oddelki vsakokrat drugače, medtem ko istočasno drugi oddelek sam izdeluje ali popravlja.

Tak način izdelovanja in popravljaja domačih nalog bi bil jako važen posebno glede jezika, računstva, realij in pisanja; s takim postopanjem bi se znanje učenca znatno poglobilo vkljub vsemu nedostatku, ki izvirajo od domače hiše.

Imamo sicer veliko ponavljanja pri posrednem delu učencev v šolske zvezke; vendar pa nam kažejo ta še marsikaterih hib: dosti nemarnih izdelovalcev je, ki delajo nečast svojim sošolcem. Vedno se dobi sempatja kdo, ki s takimi vezki daje slab zgled drugim; — tak zvezek odstranimo pred časom in videli bomo, da, če ne gre na bolje prvič, drugič, se vendar v prihodnje dosti izboljša. Seveda je to združeno s precejšnjimi stroški; ali ravno zaradi tega bo prihodnjič tak otrok bolj pazil in se prizadeval, da ne bo grešil v tem oziru.

Znano je, da risanje pospešuje nazor o rečeh, pri katerih je v šoli govoriti. Ono tvori takorekoč glavni steber tam, kjer ni primernih slik in nazoril. Seveda je to risanje po naravi ali po predpisih, ki so posnete po naravi. Dasi učni načrt ne odkazuje nikakega risanja spodnjih oddelkih na enorazrednicah, naj se vendar ne greši v tem, da se učenci ne vadijo risati v posebne zvezke, prav majhni učenci pa na tablice. To naj se pa vrši vedno v urah nazornega pouka tako, da se oddelki vrste v različnih dnevih, kadar je predmet iz nazornega uka. To jim vadi oko, roko in nazor se jim učvrsti, da se lahko izpopolnjujejo v drugih predmetih in potem v višjih oddelkih.

Tudi pri petju se kaže veselje do dela s tem, da — četudi je malo časa odmerjenega za ta predmet — se vzete pesemce ponavljajo in to polovico skupnega časa. To zbuja učencem tudi čut skupnosti in domovinske ljubezni posebno pri narodnih pesmih, ki so kras našega naroda. Kako prostodušno veselje se izraža v otroških srcih s temi odmevi narodno-čiste muze. Zato se naj pri vsaki učni uri ali poluri ponavlja znane pesemce.

Malo, jako malo časa je v teh šolah odmerjenega za realije, posebno za prirodopisje in zgodovino. Ker pa je tu glavni vir učenčevega tehničnega naziranja in si obravnavane stvari le malenkostno zapomnijo, bo jako važno, ako takele stvari učenci memorirajo, in sicer v času jezikovnega memoriranja, ko se ozira večinoma na pesemske izdelke ali sestavke važne moralne vsebine. Skoro polovico časa naj bi se premenilo za memoriranje takih realističnih sestavkov — posebno pa iz zgodovine. Za zemljepis je že bolje preskrbljeno.

Da se težko vzdržuje dobro disciplino v takih šolah, kjer je dosti otrok in ti različnih starosti, je umevno samoobsebi. Otroci so pa tudi večinoma kmetiškega stanu in ne redkokrat razposajeni in sirovi. Ker otrok ni vajen miru, ki bi bil le njemu v škodo, zato bi se mu zdelo primerno gibati se, govoriti ali kako drugače premeniti svoj položaj v kvar dobri disciplini. Za tak slučaj imamo premalo časa za telovadbo. Pa tudi ta čas lahko izpustimo, ako ga uporabimo za boljši namen. Telovadbo bomo pa gojili le tistikrat in vsakokrat, kadar se bo potreba za to pokazala. Navadno imamo po vsaki uri po 5 do 7, po dveh pa po 15 minut odmora; prav primerna okolščina, da se otrokov položaj premeni in zaziblje v telogib — okrepi se mora prejšnjega truda in postati vnovič svež in sprejemljiv.

Ob tej priliki vzgojimo pri učencu tudi samozavest ubogljivosti in reda ter čut lepote

posebno pri takozvanih prostih vajah v klopih, za druge vaje tudi ni časa pa tudi prostora ne. Kako tudi, ko bi se prah v šoli povečal, ki je v higieniškem oziru tako brezpotreben.

Marsikaterikrat je treba učenca opomniti, grajati in kaznovati zaradi nepazljivosti ali česa sličnega; veliko dela pri mnogih učencih, zakaj če si v najmanjšem popustljiv, kali to dober okus in siločut otroka se izpremeni v nebrzdano sirovost. Tu je neizogibna kazen; s kaznimi pa je jako varčno postopati. Za majhne pregreške mora otrok stati v klopi ali pred klopjo; za večje imamo druga disciplinarna sredstva. Vzlic temu, da se navadno dogajajo le mali pogreški, bi bilo to zadosti otrok preropotno opravilo. Dajmo mu pisati primerne kazni in to doma o tem, v čemer se je bil pregrešil. „Moram paziti!“ „Bodi pazljiv!“ „Moram molčati!“ apelirajo na pravo vedenje mladine, četudi to pišejo doma. S tem se vadijo pravopisu in pisanju. Prevelikokrat se pa zgodi, da ne izvrše tega v domači hiši, kakor tudi ne domačih nalog. Zato se dobi primeren čas, ki je določen za telovadbo — ker se je v odmorih že telovadilo — in se vse kazni izvrše, kar daje učencem nekako priložnost, da niso kazni zaradi samovoljnosti kake osebe, temveč da se poboljšajo razne napake. V tem času, ako nima nobeden kake kazni, se more tudi učencem — to bodi le kake pol ure v tednu in to le v nadomestek telovadbe — razjašnjavati pravila o vedenju učencev ljudskih šol, šolske postave ali kaj sličnega, da se bodo dobro seznanili z odredbami, ki jih šoli predpisuje šolski red. Tu naj se izproži o pričetku in koncu šolskega leta ter vso dobo učnega časa in vse šolsko obiskovanje za uravnavo vedenja šolskih otrok v šoli in zunaj šole.*)

Ker se ne more vedno poudarjati pri vzgojnopoučnih urah o redu zaradi pomanjkanja priložnosti, se zamore tu tisto četrt ure, v kateri se zbirajo učenci na svoja mesta, mnogo storiti. Pri najnižjem oddelku in drugih oddelkih se lahko prepričaš, ali imajo stvari v lepem redu.

Ali imajo vsi svoje potrebne šolske reči? Redkokdaj ni nobenega učenca, ki bi imel vse v redu. Da se obdrži ta prava stopnja ter se učence, ki so različne starosti, spola in staršev, ohrani v lepem redu, naj se vsakokrat pred poukom prepriča o izpolnjevanju te zahteve. Nikoli pa ne dopusti, da bi učenec komu kaj dal ali od koga kaj dobil brez dovoljenja učitelja. Vedno bodi pa tako odgojen, da na najmanjši migljaj občuti sočutje do svojega so- učenca ter mu na dovoljen način postreže. To pa ima pokazati sam učitelj z živim zgledom pred začetkom pouka. Skrb je, da imajo vsi enake šolske potrebščine; kjer se teh ne dobi, v takih krajih brez prodajalnic in z drugimi zaprekami se morejo dobiti s privoljenjem v šoli od šolskega voditelja. Vse to, se razume, pred začetkom pouka.

Da se prepričaš, ali je kdo bolan ali kako drugače odsoten, kliči imena vseh učencev, ki so vpisani v razrednico, začni pa v začetku leta od starejših sem, potem pa lahko tudi od manjših. Uvrščaj jih v klopi od leve proti desni. Začni prej pri deklicah, četudi so bolj potrpežljive nego dečki. Seveda morajo biti vsi tako uvrščeni, da so manjši spredaj ravno tako slabovideči. Pri odhodu iz šole prični v ravno istem redu, in sicer pri prvih klopih deklic, ker so te mirneje in dajajo pomirujoč zgled dečkom. Pri uvrščanju naj bo par pri paru; za prvi par se dobata dva najboljša dečka in dve najboljši deklici seveda v odrasli starosti.

Tudi na čistost ali snago naj se pazi v začetku pouka, t. j. ono četrt ure pred začetkom šole. Ko so odložili otroci svoje reči v red, postavijo roke na klop ali jih vpgnejo za hrbet. Na povelje jih denejo na klop ali obrnejo, da se prepričaš o njihovi čistosti. Ravno isto se zgodi z obličjem, ušesi, vratom in lasmi. Seveda morajo imeti tudi ves život čist.

Le tem potom ohranimo na enorazrednicah otrokom čut za red in snago. Malo drugih prilik imamo razen onih v berilih, ozirajočih se na to svrhu.

Da si otroci trdno zapomnijo obravnavano gradivo glede glavnih računskih pripomočkov, je dolžnost ponavljati poštrevanko; za čitanje in ves učni jezik pa prav koristno uporabljaj medurne odmore v ponavljanje slovnice (sklanja, sprege) in posebno v nižjih stopnjah za nazor tiskanih in pisanih črk primerno sestavljenih v zloge, besede in stavke. Samoob-

*) Glede kazni smo mi drugačnega mnenja. Z delom ne smemo kaznovati, ker je delo v čast, kazni pa ga ponižuje. Uredn.

sebi je umevno to, da ne smemo tukaj v najmanjšem pritiskati na učenca; smemo biti le zadovoljni, ako se kaj učencev samostojno javi in pokaže s tem znak neutrujene samodelavnosti. Seveda jih tu večkrat sili neopravičeno tekmovanje, kdo bo drugega dohitel. Ne bomo tedaj prečrnogledni, da odstranimo nedostatke pri splošno tako pičlo odmerjenem času. Prizadevajmo si, da razobešamo sproti in pravočasno tozadevne table, ki se ozirajo na vzeto in obravnavano črko — ker v jezikovnem, t. j. v stvarnem oziru se te table morajo vsakokrat obdelati, da blagodejno vplivajo na znanje učenčeve v tem takorekoč pridobljenem času.

Čim več pravega ponavljanja, tem obsežnejša predpriprava za nadaljno izobrazbo. To ne koristi le prvoletnikom, temveč tudi onim, ki so duševno zaostali ali ki so iz raznih drugih vzrokov zanemarili svoje znanje.

Tudi pride v poštev, da se more zaradi imenitnosti kakega predmeta z drugim oddelkom s poukom prenehati. Kaj storiti? V takem slučaju se učenci vadijo lahko tega, o čemer se je prej govorilo, in sicer potom tihega ali direktnega izvajanja. Z drugim oddelkom smo pričeli dotični predmet, ki ga nismo smeli v nobenem slučaju odložiti. Posebno ako smo imeli vzeti novo tvarino in smo obravnavali na spodnji stopnji iz čitanja kako znamenje glasu ali črko, smo prešli k drugemu oddelku in prepustili pisanje črke prvencem, ki bi v drugem slučaju imeli nalogo v nazornem uku. — Saj je tu ravnokar nazorni uk, ko rišemo nekoliko poznano črko. V drugačnem slučaju pa bi morali imeti drugačno opravilo.

Pri vsem tem, kar smo rekli, smo poudarili, da je treba vršiti konsekventno to, da preide učencem v kri in meso ali da beseda postane tudi meso. V tem pa moramo biti nekako tolerantni in potrpežljivi, ker iz prizorov vsakdanjega življenja se nam ponujajo taki zgledi, ki kažejo, da ni vse zlato, kar se sveti. Pritrditi hočem poslednjemu tudi jaz — a premnogokrat se dogodi vse le od tam, kjer bi morala v prvi vrsti vladati ljubezen in prava vzgoja. A ravno tam manjka tega svetišča — za katero bo v bodoče skrbela vez med šolo in domom. Kjer manjka tega, bodimo sami do tedaj potrpežljivi in vsekako obzirni in posvetimo skrb vkolikor mogoče važnosti predpisane smotra, ker resni so časi. Ni dovolj, da le do pičice izpolnujemo to, kar smo do tu navedli, ampak moramo vse to podrediti tudi potrpežljivemu in prizanesljivemu duhu občnega reda, pri katerem se ne more ozirati le na naravno umetne vezi in spono takorekoč proste vzgoje ter tako ponižati se modernemu bogu v birokratiški uniformi. Kar se tiče etičke tvarine, ki mora na otroke jako blagodejno vplivati, jo imamo razdeljeno v raznih berilih, odvisno je le od tega, kako se dotična berila med ves šolski čas primerno razdeli in pri vsem tem ne bo še zadosti. Tudi tukaj smo s časom v zadregi pri tolikih predmetih, ki so nakopičeni v naših učnih načrtih na enorazrednicah. Tukaj si bomo prizadevali, da bomo pri vsaki priliki iz besedo in zgledom pokazali, da nismo le v to, da oblastno zapovedujemo, temveč da zahtevamo to, kar je otrokom mogoče. Pri vseh učencih ima vladati nekak strah pred slabim, nekak nemir pred napakami, ker edino to je začetek modrosti, ki je podlaga nadaljnemu pravemu življenjskemu razvoju. To bomo pa pokazali s tem, da se bomo sami varovali napak ter mladine istinito ljubili. Ne govorimo otroku o tem, česar se ne sme, temveč to, kar se mora storiti. Vedno dobimo — skoro vsak dan — take primere, ki bodo učencem v vsi luči kazali svetost prave odgoje, da se bodo znali varovati s pravim orožjem proti sovražnikom domoljubnosti in pobožnosti.

Opustimo v splošnem pritiskajoče meje stare šablone, ne bomo svojeglavni in oblastni ter pokažimo s tem ljubezen in potrpežljivost; vtiski, ki jih prejmejo otroci v spomin in sree, se nikdar ne dajo čisto izbrisati; čim bolj je vosek mehak, tem bolj globoko, čisto in stanovito se vanj vtisne pečat. Uke in veliko drugega se mora z velikim trudom učiti v šoli, a to človek sčasoma tako pozabi, da vsak sled o njih izgine iz spomina, to, kar ostane, je pa modrost življenja, ki se nam je vcepila v otroških letih; celo sivi, v spominu oslabei starček se ve še dobro spomniti dobrih naukov in opominov, ki jih je kot otrok prejel od svojega učitelja. Vendar pa nikoli ne prezrimo ali kako drugače izpregledujemo razvade otroka, da ne netimo slepe ljubezni. Ne zabimo,

da „zgodaj začne žgati, kar kopriva ima postati“. Sirovosti, neotesanosti, divjosti in neusmiljenosti bodi konec! V tem bomo poplačani s hvaležnostjo, da se nam vzklikne: „Dajem se kaj dobrega in poštenega naučil in sedaj srečno in zadovoljno živim, se imam zahvaliti svojim vzgojevalcem, ki so me pametno učili, krotili in strahovali.“ A. M.

Naš denarni zavod

Geslo: Kar plodonosno naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani. registrirana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca novembra: K 200.732.04.

Naznanilo. Kdor želi od zadruga kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v pošt-nih znakah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znak se ne odgovarja.

O vseučiliškem vprašanju.

Dunaj, 28. novembra 1908.

Z ozirom na demonstracije za laško univerzo in posebno še z ozirom na predlog nemških ustavovercev v gospodski zbornici je šel dr. Rybač nemudoma po seji gospodske zbornice k ministrskemu predsedniku Bienenrthu in ga je opozoril, da se italijansko vseučiliščno vprašanje dotika tudi primorskih Slovanov.

Kakor Slovenci zase zahtevajo vseučilišče tako pripoznavajo v principu tudi vsaki drugi narodnosti pravico do vseučilišča. Oni smatrajo pa zahtevano italijansko vseučilišče kakor eminentno pospeševanje in jačjenje italijanskega elementu na škodo tamošnje slovenske večine prebivalstva. Ta prednost Italijanom bi bila neopravičena tembolj, ker Italijani povsod tam, kjer morejo avtonomno odločati o šolskih zahtevah Slovanov — kakor na Goriškem in Istri in posebno še v Trstu, v kateri mestni občini je zaradi neobstajanja deželnega šolskega sveta ustanovljanje šol edino le in izključno odvisno od po pretežni večini italijanskega občinskega sveta — vztrajno in z zasmehovanjem odklanjajo zahteve po ustanovitvi celo enostavnih slovenskih ljudskih šol.

Z ozirom na to bi se mogli Slovenci sprijazniti z ustanovitvijo italijanskega vseučilišča le tedaj, ako se, bodi od poklicanih avtonomnih korporacij, bodi od države, na zadovoljiv način ustreže njihovim povsem opravičenim zahtevam na polju ljudskega, srednjega in strokovnega šolstva.

Slovenci pričakujejo torej, da bo vlada pred privoljenjem v italijanske zahteve delovala na Italijane, da oni od svoje strani zadovoljijo slovenske someščane glede njihovih zahtev na šolskem polju.

Ministrski predsednik je vzel to izjavo na znanje in je pripomnil, da se italijansko vseučiliščno vprašanje, kakor je bilo že opetovano naglašeno, reši le v sporazumljenju z drugimi parlamentarnimi strankami.

Slovensko trgovsko šolstvo.

Pretekli mesec so otvorili slovensko trgovsko šolo v Ljubljani. Kakor glede meščanskih šol smo Slovenci tudi glede trgovinskih šol popolnoma nezadostni, zato je jako umestno, ako izpregovorimo par besed o tem vprašanju z ozirom na poprej omenjeno otvoritev.

Jako žalostno izgleda v tem oziru. V Ljubljani obstoji trgovska šola, ki jo vzdržuje gremij ljubljanskih trgovcev, toda ta šola je privatna in spojena z Mahrovo trgovsko šolo, ki je le nemška, oziroma srbsko-brvaška. Tudi na gremijalni šoli se jako malo poučuje v slovenskem jeziku in ta šola je kot večerna in nedeljska šola popolnoma nezadostna, zakaj ker je namenjena trgovskim vajencem, takorekoč ne pride vpoštev kot učni zavod za vzgojo trgovskega naraščaja, ampak le kot trgovskoonadaljevalna šola. V meritornem oziru ji ni ničesar očitati. nasprotno, trgovski vajenci v Ljubljani so lahko veseli, da imajo vsaj v nji svojo strokovno nadaljevalnico, ki se tudi ozira na slovenščino.

Sicer pa Slovenci sploh še nimamo prav nobene trgovske šole in je nas res lahko sram, ako pregledujemo statistiko trgovskih

šol po drugih deželah, zlasti na Češkem. Bazen že poprej omenjene šole se ozirajo še na trgovske predmete meščanski šoli v Krškem in Postojni ter obrtnonadaljevalne šole po večjih krajih na Kranjskem, katerih je vseh skupaj izven Ljubljane 17. Obrtne nadaljevalne šole v Kamniku, Metliki, Novem mestu in v Idriji imajo še posebne trgovske tečaje za trgovske vajence.

S tem smo torej izrpalili vse, kar je v prid slovenski trgovski izobrazbi ustanovljenega in obstoječega na Kranjskem, na izvenkranjske slovenske kronovine se ne oziramo, ker se pravzaprav nimamo na kaj ozirati. Pozabiti pa ne smemo hvalevrednega delovanja slov. trgovskega društva „Merkur“ v Ljubljani, ki se res z vneto trudi, da povzdigne trgovsko izobrazbo s prirejanjem strokovnih učnih tečajev in z izdajanjem trgovskih učnih knjig. V tem oziru mu sledijo slov. trgovska društva v Trstu, Gorici, Celju in Mariboru, ki store kolikor morejo, za izobrazbo svojih članov.

H koncu koncev moramo pa le konstatirati, da doslej še nismo imeli slovenske trgovske šole in da je nova trgovska šola v Ljubljani prvi slovenski učni zavod te vrste.

Pričakovali smo sicer, da dobimo še poprej višjo slovensko trgovsko šolo, za katero se poteza kranjska trgovska in obrtniška zbornica in o kateri govorimo spodaj, toda zadovoljni smo tudi s početniško trgovsko šolo; je vsaj nekaj po dolgem, dolgem času.

Letos so otvorili le pripravljalni razred. V zvezi s trgovsko šolo je tudi za družna šola ali pravzaprav, če si prav mislimo, zadržni tečaj, v katerega se bodo sprejemali učenci, ki so dovršili ljudsko šolo, in so stari 16 let. Obe šoli je ustanovil deželni odbor v zmislu sklepa deželnega zbora. Tudi zadržna šola je potrebna, ker je zadržništvo pri nas že tako lepo razvito, kakor malokje drugod. In ravno za zadržne mornjke zmožnih ljudi, ki bi vodili zadržne, zakaj manjše zadržne si ne morejo najeti posebnega uradnika. Zato bi bilo pa jako dobro, da bi se v zadržno šolo sprejemali imovitejši kmetiški sinovi, ki jim ni toliko na tem, da bi si potem na podlagi svoje izobrazbe v zadržni šoli iskali kruha, ampak da bodo kot odborniki zadržne pozneje tudi strokovno strau v zadržnem poslovanju dobro pozuali, oziroma sami vodili.

Vrnimo se pa zdaj k slovenski višji trgovski šoli, ki jo bo ustanovila kranjska trgovska in obrtniška zbornica v Ljubljani. Ob tej priliki ne bo brez zanimanja, ako opišemo zgodovino in razvoj tega vprašanja.

Kranjska trgovska zbornica je dne 12. januarja 1901 v svečani seji v proslavo svoje petdesetletnice sklenila, naj se izvoli odsek, ki se posveti o vsem, kar treba ukreniti za ustanovitev slovenske trgovske akademije. V ustanovni zaklad za to šolo naj se odmeni 20.000 K. Predlog je kaj lepo utemeljeval zbornični tajnik dr. Murnik in se je nato tudi res izvolil odsek peterih članov, ki je skrbel, da se bo ta šola res oživotvorila, ter stopil v dotiko z deželnim odborom, občinskim svetom ljubljanskim in z državo, da bi se šoli zagotovili denarni prispevki.

Deželni zbor je v svoji javni seji dne 17. julija 1901 storil soglasni sklep: „Priznava se, da bi bila ustanovitev višje trgovske šole v Ljubljani koristna ter se zato deželnemu odboru naroča, da glede tega, kako naj bo urejena, in glede stroškov zanjo stopi v dogovor s trgovsko in obrtniško zbornico v Ljubljani in da deželnemu zboru v bodočem zasedanju o tem poroča ter mu stavi predloge, pri čemer naj pa ima pred očmi, da letni prispevek dežele ne sme presežati vsote 10.000 K.“

Zaradi nenormalnih razmer v deželnem zboru kranjskem se pa do letos še ni nič govorilo o tem vprašanju v deželnem zboru in ko so nastale letos spet normalne razmere, je poslanec dr. Krek predlagal ustanovitev nižje trgovske šole. S tem pa še ni rečeno, da bi deželni zbor ne razpravljal morda v prvem zasedanju zopet o višji trgovski šoli.

Tudi občinski svet mesta Ljubljane je začetkom leta 1902 sklenil podpirati višjo trgovsko šolo. Ker pa stroški niso bili znani, takrat ni določil višine in oblike občinske podpore, ampak se je omejil na principialno zagotovilo, da bo občinski svet svoječasno dovolil primerno pod-

poro, ko bo zavod že oživotvorjen. Ker se bo itak moralo zidati poslopje za državno obrtno šolo — kakor znano, je ravno v zadnjem času odpovedala Kranjska hranašica tej šoli prostore — je bil občinski svet mnenja, da bi se višja trgovska šola nastanila v istem poslopiju, ker bi se tako prihranilo mnogo stroškov za šolske prostore, za kurjavo in postrežbo kakor tudi za učiteljstvo, kar bi le pospeševalo ustanovitev obeh šol.

Državna oblast bi itak tudi podpirala to šolo, ako sta ji že deželni odbor in mestna občina ljubljanska zagotovila podporo.

V trgovski zbornici izvoljeni odsek je potem v seji trgovske zbornice dne 23. februarja 1904 sprejel ustanovilo, oziroma pravila višje trgovske šole, in zbornica je medtem tudi vsako leto prispevala v ustanovni zaklad za višjo trgovsko šolo ter še vedno prispeva, tako da je zaklad že precej narasel.

V seji trgovske zbornice dne 16. novembra 1904 se je potem sprejel proračun za to šolo ter sklenilo, da se ustanovni zaklad najprej porabi za izdajo slovenskih učnih knjig. Ustanovni zaklad je znašal do konca leta 1904 okroglo 22.000 K, in v isti seji se je tudi sprejelo, da se vsa zbornična doklada južne železnice, ki jo je morala naknadno plačati za pet let nazaj, to je znesek 23.000 K, prideli ustanovnemu zakladu.

Danes mora biti ta zaklad že jako velik, in pričakovati je, da bo trgovska zbornica v kratkem zopet razpravljala o tem tako važnem vprašanju že v ožigled temu, ker bodo absolutne te šole lahko kot slovenski korespondenti dobili jako lepe službe pri tvorničarjih in veletrgovcih izven Kranjske, seveda če se bodo naši trgovci držali sklepa, da bodo le slovensko korespondirali s svojimi dobavitelji.

Potrebno se nam je zdelo, da se o priliki otvoritve nove trgovske šole spomni tudi višje trgovske šole. Nova trgovska šola je le nižja stopnja na lestevici trgovskega šolstva in na tej stopnji slovensko trgovsko šolstvo ne sme ostati. Nova šola tudi ne bo zadoščala potrebam višje izobrazbe in zato je treba šole, ki bo dopolnjevala novo šolo, šole, ki bo stavila svoje abituriente na enako stopnjo z abiturienti višje gimnazije ali višje realke.

Želimo torej, da bi se tudi ustanovitev višje trgovske šole kmalu uresničila!

Iz naše organizacije.

Štajersko.

Učiteljsko društvo za ptujski okraj. Cenjenim tovarišem in tovarišicam s tem naznanjam, da odlagam za današnjim dnevom predsedništvo učiteljskega društva za ptujski okraj, in sicer iz zdravstvenih oziror.

Moje večkratno bolehanje ovira potrebno agilnost društvenega delovanja, k temu je potrebno čileje, mlajše moči. Vsi društvo zadevajoči dopisi se naj pošiljajo zanaprej podpredsedniku tov. A. Pesku v Nraplje. Društvu, h katerem sem pristopil pred 37 leti, ostanem zvest ud še nadalje ter mu želim pod novim vodstvom uspeha v korist šole in učiteljstva.

Vurberg, 29. novembra 1908.

Fr. Žihér, nadučitelj.

Šmarsko-rogaško učit. društvo zboruje dne 8. decembra 1908 ob 1. uri popoldne v Šmarju s sledečim vzporedom:

1. Pozdrav.
2. Zapisnik in dopisi.
3. Repatice ali kometi — predava tov. Fr. Zidar.
4. Poročilo delegatov o „Zavezinem“ zborovanju.
5. Slučajnosti.

K obilni udeležbi vabi odbor.

Goriško.

Tolminsko učiteljsko društvo: O priliki obnove zbora „Tolminskega učit. društva“ v Kobaridu dne 18. oktobra je zbrano učiteljstvo brzojavno izrazilo čestitko Nj. Vel. cesarju.

Dne 19. pret. m. je došel naslednji odgovor:

Št. 174/Pr. Tolmin, 15./11. 1908.

Prejmi gospod

Matija Kenda, nadučitelj v Volčah in predsednik „Tolminskega učit. društva“.

Vsled odloka Njegove Prezvišenosti gospoda ministra notranjih zadev z dne 27. oktobra t. l., št. 10.260 M. I., čast mi je Vam in prizadetemu društvu naznaniti najvišjo zahvalo Nj. Veličanstva za častitke in izraze vdanosti, poklonjene brzojavno dne 30. oktobra t. l.

C. kr. namest. svetovalec:

Prinzig I. r.

Odbor „Tolm. učit. društva“ se je v odborovi seji dne 19. pret. mes. konstituiral sledeče:

Predsednik: Josip Rakovšek, nadučitelj pri Sv. Luciji; podpredsednik: Anton Kutiin, voditelj c. kr. pripravnice v Tolminu; tajnik: Fran Kašca, nadučitelj v Tolminu; blagajničarka: Dragica Pavšič, učiteljica v Podmelcu. K.

Trst.

Tržaško učiteljsko društvo je imelo v četrtek, 10. pret. m., v prijaznih Barkovljah svoje redno jesensko zborovanje. Udeležba je bila precejšnja, čeravno je bilo vreme nestanovitno. Na to zborovanje so prihitali tudi nekateri tovariši z Goriškega, ki so s tem pokazali najlepšo solidarost s svojimi najbližnjimi kolegi. Zborovanje je otvoril tov. predsednik s pozdravom na goriške tovariše, potem pa še posebno na vrlega c. kr. okrajnega šolskega nadzornika g. Nekermana, ki vselej rad obišče naša zborovanja. Med poročilom o dosedanjem delovanju poudarja predsednik posebno vlogo, ki jo je društvo vložilo na tukajšnjem magistratu glede zenačenja stanarine med učiteljstvom spodnje in zgornje okolice. Vloga zahteva namreč: 1. naj se šteje učiteljstvu gorenje okolice stanarina spodnje okolice vsaj v pokojnino in 2. naj se šteje učiteljem leta za petletnino in za pokojnino od izkušnje usposobljenosti in ne od stalnega namoščenja. To poročilo je vzelo učiteljstvo z zadovoljstvom na znanje.

Potem je predaval predsednik Stipe Ferluga o „Naglasih v slovenščini“. Po temeljiti razpravi se je razvila živahna debata, v katero so posegli tovariši Grmek, Bratož, Čok, Valentič starejši in drugi.

Tovariš Bratož je poročal na to o zborovanju učiteljske „Zaveze“ v Gorici ter predlagal nekaj tehtnih resolucij, ki so bile sprejete. Po tej točki je predsednik zaključil zborovanje.

V prijateljskem krogu smo se zbrali potem pri skupnem kosilu v barkovljanskem „Narodnem domu“, kjer je gospod Stare postregel vsem udeležencem po vsej svoji moči.

Med kosilom nas je nenadno presenetil društveni pevski zbor pod vodstvom tovariša Cirila Valentiča s himno našega društva, katere hesedilo in napev je zložil naš vrli predsednik Stipe. Tudi drugi zbori so se proizvajali jako precizno.

Posebno so ugajali samospeli tovarišice Sancinove in tov. Mahkote.

Po raznih napolitnicah je odšlo učiteljstvo v tvornico ledu, kjer je g. ravnatelj Spanger pokazal, kako se producira po najnovejših metodah led, s katerim se zalaga skoraj ves Trst. Nato se je omizje zaostalih lastavice zabavalo še dalje v „Narodnem domu“, in tem je napil ob sklepu novi tovariš Semč.

Srednješolski vestnik.

**** Osebnostne vesti.** Profesor na gimnaziji v Kočevju Jožef Obergföll je šel v pokoj in dobil pri tej priliki naslov šolskega svetnika. — Na nemški gimnaziji v Ljubljani je imenovan za suplenta učiteljski kandidat Karel Reiner. Koliko Nemcev še navlečejo na to gimnazijo? — Imenovan je suplent na gimnaziji v Kranju Franc Verbič za glavnega učitelja na učiteljskem v Kopru.

**** Mestna realka v Idriji** je uvedla tudi v zimskem času nerazdeljeni pouk. V latskem letnem semestru se je prepričala, da je tak pouk v vsakem oziru priporočljiv in koristen. Naj bi mestno realko v Idriji posnemali tudi drugi srednješolski zavodi, da se tako okoristijo z zahtevami in principi moderne pedagogike!

Politiški pregled.

*** Avstrijsko plemstvo** se je dne 27. p. m. cesarju poklonilo o priliki njegovega vladarskega jubileja. V cesarskem gradu se je zbralo sedemsto članov najvišje aristokracije iz starodavnih časov, plemičev izpred 1848 l. ter zastopnikov onih, ki jih je cesar povišal v plemniški stan. V imenu zbranega plemstva je ogovoril cesarja knez Ferdinand Lobkovic ki je cesarju izrazil ob tej svečani priliki svojo zvestobo in vdanost. Cesar je na to odgovoril ter poudarjal, da je plemstvo poklicano z ljudstvom sodelovati na političkem in kulturnem razvoju in samovzgoji narodov.

*** Cesarjev opomin uradništvu.** Cesar je porabil priliko poklonitve uradništvu da je izrekel tudi svoje mnenje o političkih dolžnostih uradništvu. Cesar je rekel v svojem odgovoru: „Vašega delovanja začetek in konec mora biti zakon in samo zakon. Čm živahnejše je strankarsko življenje, tem trdnje se morate držati postavnosti nad strankami.“ V nadaljevanju pravi, da naj bodi uradništvu zmeraj pred očmi, da služi skupnosti in da ne sme biti pristransko. Ne narodni čut. pač pa narodni boj mora izgniti iz urada. — Hočemo upati, da se bodo tudi nemški uradniki tako držali teh cesarjevih besed, kakor se jih bodo in se jih drže slovenski. To naj si zapomnijo posebno oni gospodje uradniki, ki mislijo, da morajo tudi v izvrševanju svoje uradne službe kazati svoje nemškonalno mišljenje in ne

strpnost proti večini slovenskega prebivalstva, ki mu morajo služiti po svojem poklicu.

*** Duhovstvo vseh verolizpovedan** se je poklonilo cesarju dne 26. pret. m. Katoliške škofo in prelato vodil je dunajski kardinal Gruscha. Cesar je v svojem odgovoru na vdanostno izjavo kardinala Grusche rekel tudi to-le: „Vsakdanje skrbi bodo ljudi vedno delile, prepri in stranke so neizogibne. Vaše poslanstvo je pa v tem, da učite ljudi spravljivosti in miru, ki ga svet ne more dati. Vera je ona trdnjava, v kateri najde vsak v viharjih življenja in v borbah obrambo in oporo. V poučevanju vere in v izvrševanju svojega poklica se smete vedno zanašati na obrambo državne moči.“ V imenu grško-vzhodnega duhovništva je govoril nadškof Repta, v imenu protestantov predstojnik Franc, v imenu Židov pa predsednik židovske verske občine dunajske Stern. Vsakemu je cesar posebe odgovoril.

*** Državni zbor** je bil odprt dne 26. pr. m. Ministrski predsednik je rekel, da ima vlada nalogo v prehodni dobi voditi poslov ter rešiti najnujnejše državne potrebe, obenem pa pripraviti tla za parlamentarno ministristvo. Vlada predloži jezikovni zakon, baviti se moramo z reformami, kakor z zavarovanjem za starost itd. — Marekl je interpelliral zaradi ljubljanskih dogodkov. Dr. Korošec je nujno predlagal, naj se preiščejo nepristransko septemberski dogodki v Ptuj, Celju in Mariboru. Hribar je stavil predlog glede oficialnega poročanja in zaradi nastopanja vojaštva pri demonstacijah v Ljubljani. Dr. Ploj je nujno predlagal preiskavo zaradi nemških izgrediv v Ptuj ob skupščini družbe sv. C. in M. Dr. Rybar je vprašal glede ustanovitve državne obrtne šole v Trstu. Malik je vprašal, če bo res slavnostna seja zaradi cesarjevega jubileja ter rekel, da se Vsenemci ne udeležijo lojalnostnih prireditvev.

*** Sloga med jugoslovskimi poslanci.** Taktična spojitev obeh jugoslovskih klubov je dognana stvar. Nova zveza se imenuje „Narodna zveza“. Določil se skupna parlamentarna komisija in v važnih slučajih bodo plenarni sestanki članov obeh klubov, ki pa si ohranita vsak svojo samostalnost. Sklepi skupnega predsedstva in plenarne seje so za vse člane obvezni. Predsednika se menjata.

*** Nemci za spojitev Bosne in Hercegovine s Hrvaško.** V dunajskem nemškem klubu je v navzočnosti ministra dr. Schreinerja govoril tajnik trgovske zbornice Riedl o aneksiji Bosne ter izjavil, da je v interesu Nemcev, da se Bosna in Hercegovina priklopi Hrvaški in Dalmaciji.

*** Konferenca klubovih načelnikov.** Pod predsedstvom dr. Weiskirchnerja se je vršila konferenca klubovih načelnikov, da določi program za letošnje državnozborško zasedanje. Po daljši debati se je sklenilo, da se za bosansko predlogo sestavi poseben odsek 26 članov. Na predlog poslanca dr. Kramarja se je sklenilo, da se predloga o podražavljanju železnice izroči brez prvega branja železniškemu odseku. Vlada bi bila rada imela, da bi se vse te stvari, poleg tega še proračunski provizorij in trgovinsko-politiški pooblastilni zakon rešile nujnim potom. Ker se to ni zgodilo pride Bienenrthova vlada najbrže v zagato. Radikalne stranke nameravajo z mnogobrojnimi nujnimi predlogi preprečiti pravočasno razpravo o aneksijski predlogi, a agrarci preprečijo sprejem pooblastilnega zakona. Brez dovolitve teh dveh predlog pa je nemogoče nadaljni obstoj vlade ali pa parlamenta. Ako bodo tedaj klubovi načelniki vztrajali pri današnjem sklepu, je skoraj neizogibna nova kriza, ki pa ne bo toliko usodna za vlado kakor za parlament.

*** Za laško vseučilišče.** V gosposki zbornici je stavil dr. Grabmayer nujni predlog, naj se ustanovi laško vseučilišče.

*** Bosansko deputacijo,** obstoječo iz katoliških duhovnikov in bosanskih katolikov, je sprejel cesar dne 26. pret. m. v posebni avdienci.

*** Bosna.** Vojaštvo in orožniki stražijo Bosno; vse je tiho, podobna je grobišču. Če kdo le izpregovori o Srbiji, Črni gori, je že v nevarnosti, da ga sliši kako tako uho, da pride v zapor. Ječe so polne. Vsi sestanki so prepovedani, še pravoslavnim službam božjim se stavijo ovire. Na občinska starašinstva se pritiska, da morajo nabirati podpise za adresu, v kateri je zahvala za aneksijo Bosne.

*** Pangermanizem v Istri.** Na električni železnici Matulje-Opatija so zadnje dni začeli odpuščati slovanske uslužbence in jih nadomeščati z Nemci, ki ne znajo besedice hrvaški.

*** Dunajski državni zbor** bo baje razpuščen, če se ne reši proračun in aneksijska predloga nujnim potom. Doslej Bienenrth še nima dvetretjinske večine.

*** Poklonstvena adressa bosanskih učiteljev.** Bosansko-hercegovsko učiteljstvo je izročilo načelniku deželne vlade poklonstveno adresso na cesarja.

*** O starostnem zavarovanju** je dejal Bienenrth v svoji programatični izjavi: „Starostno in invaliditetno zavarovanje ni le korak človeškega čuta, ampak tudi stvar zdrave gospodarske politike, zakaj rešiti naše delavne sodržavljane skrbi za bodočnost, se pravi, dvigniti njihovo veselje za delo. Menica, ki se nam predlaga, ima podpise raznih vlad, pa tudi podpise vseh strank, da, takorekoč vsakega posameznega člana te zbornice. Skrbite, da se

ta menica pravočasno izplača, da se nam prihrani bridka tožba.

*** Z jezikovnim zakonom** namerava vlada predložiti tudi zakon o okrožnih zastopih. Iz Bienertrove izjave ni razvidno, ali se misli tu na zakon za vso državo ali le za Česko. Najbrže računa vlada s Česko. Ampak to ne bi bila nikakršna rešitev avstrijskega jezikovnega vprašanja.

*** Povišanje častniških plač.** Iz uradnih krogov poročajo, da izide v kratkem odredba o ureditvi častniških plač. Potemtakem dobijo častniki plačo po novi ureditvi že s 1. decembrom t. l.

*** Nove zahteve Črne gore.** Črnogorska vlada je poslala zastopnikom vesilj noto, v kateri zahteva, naj ji Avstrija vrne Špico. Noto opremilja obširna spomenica, v kateri dokazuje vzroke za svojo najnovejšo zahtevo, a obenem izjavlja, da se s tem nikakor ne misli odpovedati prvotnim kompenzacijam, ki se nanašajo na aneksijo Bosne in Hercegovine ter značijo življenske interese za Srbijo in Črno goro. Avstro-ogrski poslanik je to noto vrnil črnogorski vladi. Sploh smatrajo v političnih krogih to črnogorsko zahtevo za nekaj takega, o čemer se ne da razpravljati. Črnogorsko vlado je na to zahtevo naščuvala neka inostranska velesila. Prebivalci Špice so katoliški ter zaradi tega nočejo postati Črnogorci.

*** Veliko rusko posojilo.** Finančni minister je predložil dumi pooblastilni zakon, da si sme ruska vlada najeti v inozemstvu 450 milijonov rubljev posojila v pokritje državnega proračuna za leto 1909 in v pokritje starejših dolgov. Vse podrobnosti se bodo obravnavale v tajni seji.

*** Turčija** noče denarne kompenzacije za Bosno, marveč zahteva, da se da Bosni in Hercegovini prejšnji državopravni položaj ali pa da se proglasi za avtonomno knezevino. — Avstro-ogrška vlada je izročila turški vladi noto, v kateri grozi, da bo smatrala srbsko-turško zvezo, ako se sklene definitivno, za povod za vojno.

*** Proti sedanji strahovladi na Hrvaškem.** Hrvaški in srbski dijaki v Gradcu so priredili dne 24. pret. m. mnogoštevilno obiskano shod, ki je sprejel resolucijo, s katero se najodločneje obsoja Rauchov režim na Hrvaškem in njegovega pomagača — Franka. Resolucija pravi, da vlada sedaj na Hrvaškem protikonstitucionalen terorizem, dasi je Hrvaška ena najstarejših konstitucionalnih držav. Zlasti protestujejo proti snovanju Frankove legije ali kakor pravijo: črnih band. Z najnižkotnejim cinizmom se tira frakcijska politika in se hodi na roko grobokopom narodne svobode. Resolucija pa zaupa v trezno zavednost naroda in izraža hrvaško-srbski koaliciji popolno zaupanje. — Hrvaški in srbski dijaki vidijo v sedanjem progibanju patriotičnih Srbov eno tistih, nevretnih sredstev, s katerimi si hočejo sedanji oblastniki po devizi „divide et impera“ utrditi omajano stališče. Strahovlada teh efemernih veličin je dosegla svoj višek v tlačenju najprimitivnejih človečanskih pravic s tem, da sili obdolžence, da sezajo po skrajnem sredstvu samooobrambe — štrajku z gladovanjem. Hrvaško in srbsko dijaštvo smatra za potrebno koncentracijo vseh plemenito mislečih elementov, ter pozdravlja z navdušenjem idejo ustanovitve narodnega sveta, da zadobi narodni odpor enoten značaj in da se prepreči postavljanje strankarskih nad skupne narodne interese.

Vestnik.

Italijansko vseučilišče in Slovenci. Poslanec dr. Rybač je v imenu tržaških Slovencev naznanil ministrskemu predsedniku Bienertu, da priznavajo Slovenci načeloma vsakemu narodu pravico do vseučilišča, da bi pa bila ustanovitev italijanskega vseučilišča v Trstu enostransko pospešenje in utrditev italijanskega elementa na Primorskem. To pa je toliko manj dopustno, ker se Italijani dosledno ustavljajo vsaki šolski zahtevi Slovencev. Slovenci bi mogli privoliti v ustanovitev italijanskega vseučilišča samo tedaj, če bi se obenem ustanovilo slovensko vseučilišče. Zato pričakujejo, da bo vlada, preden ugoditi italijanskim zahtevam, vplivala na Italijane, naj poprej ugodijo šolskim zahtevam svojih slovenskih sosedov. Ministrski predsednik je vzel to izjavo na znanje z dostavkom, da se bo italijansko vseučilišče vprašanje rešilo samo v sporazumljenju s parlamentarnimi strankami. — Več o tem govori dopis z Dunaja, ki ga objavljamo na drugem mestu.

Telovadni odsek Ljubljanskega učiteljskega društva bo začel poslovati v sredo, dne 9. t. m. Telovadilo se bo vsako sredo od polsedmih do osmih zvečer v telovadnici I. mestne šole v Komenskega ulicah. Predtelovadili, oziroma poučevali bodo telovadbo tovariši Furlan, Rapč in Wider, deloma pa tudi vadiitelji Sokola I. Telovadbe se sme udeležiti vsak ljubljanski ljudski in srednješolski učitelj. Na zdar!

Umrl je v Mariboru vpokojeni nadučitelj Lovro Šijanec, star 75 let. R. i. p. — V Gradcu je umrl 24 letni pomožni učitelj A. I. Rajh iz Ljutomer. Vzela ga je sušica. N. p. v. m!

Učiteljska vest. Absolvirana učiteljska kandidatinja Josipina Pišlarjeva je imenovana za provizorično učiteljico in voditeljico šole v Kašlu.

Učiteljski krožek št. Vid pri Ljubljani ima svoj sestanek dne 10. decembra t. l. popoldne ob 4. uri pri „Slepem Janezu“. Sestanek velja poslovitvi tov. A. Lenarčiča, ki je bil imenovan vadniškim učiteljem in se je preselil v Ljubljano. Posebnih vabil ne bo. Na snidenje! Gostje dobro došli!

Veliko Trubarjevo slavnost priredita društvi „Učiteljsko društvo“ in akad. fer. dr. „Balkan“ v Trstu. Slavnost se vrši dne 12. tega meseca v glavni dvorani „Narodnega doma“. Na programu bo petje, kjer bosta sodelovala združena moška in mešana zbor, solospevi, predavanje o Trubarju, primerna deklaracija in živa slika.

Pasivno rezistenco so sklenili vpriporiti pravni praktikantje v področju praškega nadsodišča.

Češki verski fond je kupil od barona Königswarterja graščino Neudeck pri Karlovih varih za 4.800.000 K. Mrtva roka.

21 dečkov zastrupljenih. Blizu Možgancev na Štajerskem je vrgel neki deček v posodo z vodo kos starega bakra. Dečki so pili vodo ter se jih je zastrupilo 21. Prihitelj je zdravnik, da jih reši smrti; sedaj so še vsi v zdravniški oskrbi.

Slovenskih dijakov položaj na Dunaju. Na pritisk nemško-nacionalnih dijakov je odredila dunajska visokošolska oblast, da se zapre menza, kjer obeduje 2/3 slov. dijakov po znižanih cenah. S tem je veliko izmed njih izročeni stradanju. Nekaj jih že par dni ni imelo nič toplega v ustih. Slovensko podporno društvo na Dunaju pobira doneske, ki jih razdelja med najbolj potrebne. Naslov: G. Ivan Lužar, nadrevident, Dunaj III. Reiserstrasse 27, I Bis dat, qui citi dat!

Nad 28.000 kron je dosedaj nabranih za žrtve 20. septembra. „Združeni odbor“ je nabral že nad 20.000 kron, dr. Gregorič nad 6000 kron in narodne dame nad 2000 K.

Šolski štrajk in demonstracija. Šolski štrajk, ki so ga uprizorili italijanski dijaki na komunalnih srednjih šolah, trgovski in navtični akademiji, dekliškem liceju, državni obrtni šoli in višji trgovski šoli, je sicer ponehal a mladim gospodom — zdi se — je štrajk jako prijeten in so deloma stopili zopet v štrajk. Dijaki obeh komunalnih šol, ki so zaman izkušali zavesti k štrajku dijake državnih šol, so vpriporili izpreved po mestu. — Tudi na koprskih srednjih šolah je nastal šolski štrajk, ravnotako je tudi v Gorici velik del italijanskih dijakov zapustil pouk in uprizoril izpreved po mestu, ki se ga je tudi udeležilo veliko učencev — ljudskih šol!

Nemci se uče slovenščine tudi v — Celju, kakor nam poročajo. Celo tamošnji „studentenheimci“ so se že nekaj časa oprijeli tega studija. Letos te janičare uči slovensko tisti mož, ki je zdaj vodja nemški ljudski šoli v Storah pri Celju in se piše prav po nemški T s c h m e r e s e h e g g, čeravno se je pred par leti še pisal Čmerek. Germanija, raduj se nad pristnim tem svojim sinom! A slovenski ta Nemeč slovnične slovenščine, kakor slišimo, ne zna ravno kaj: zato pa so ga poklicali v — „studentenheim“. Prav tako! Vsaj ne bode delal kvare.

Šolske razmere v Idriji. Sedaj v zimskem času se vidi postajati pred poslopjem c. kr. rudniške ljudske šole v Idriji prav majhne učence in učence. Ti, slabo oblečeni siromaki čakajo, da se konča pouk njihovih tovarišev, da ga v prav isti sobi sami nadaljujejo. Slavno ministrstvo za javna dela ramreč nima denarja za povečanje ljudskošolskega posloja, pač pa 26.000 K bogatim uršulinkam za nakup hiše, ki nikdar ne more služiti za šolske namene. Res lepe razmere! Za nune, ki naj pomagajo klerikalizmu v Idriji, ima ministrstvo za javna dela kar 26.000 K, nima pa sredstev za ubogo šolsko mladino, ki lahko prezeba pred šolskimi vratmi in prisostvuje pouku v zatohlih neprezračenihih sobah. Tako je v Idriji v začetku 20. stoletja.

Rak ozdravljiv. Dr. Laurent je te dni predaval v medicinski akademiji v Parizu o svoji metodi, kako je mogoče zdraviti bolezen raka. Njegovo zdravljenje je vzbujanje s formalom ter je dosegel prav povoljne uspehe.

Izvozni dom tvrčke V. J. Havliček & brati v Podjebradu (Česko) pošilja na zahtevo novo izbirko vzorcev jesenskega in zimskega modnega blaga, barhenta, flanele itd. Opozarjamo na to čisto češko podjetje v tej stroki, ki že obstoji od l. 1887 in si je pridobilo popolno naklonjenost svojih številnih odjemalcev s solidno postrežbo z blagom priznanih kakovosti.

Zahtevajte „Učiteljskega Tovariša“ v vseh lokalih, kamor zahaja učiteljstvo!

Uradni razpisi učiteljskih služb.
Št. 2008. Kranjsko. 192 1—1
Na enorazredni ljudski šoli v Radencih se razpisuje učno mesto v stalno nameščenje.
Zadostno opremljene prošnje naj se službenim potom semkaj vlagajo do 18. decembra 1908.
C. kr. okr. šolski svet v Črnomlju, dne 20. novembra 1908.

Št. 2775.

191 1—1

Razpis učiteljskih mest v sežanskem okraju.
V tem okraju se razpisujejo ta-le učiteljska mesta v definitivno nameščenje:

1. mesto višega učitelja na dvorazrednicah v Divači in v Sempolaju.

2. mesto učitelja-voditelja na enorazrednicah v Branici, Gabrovici, Kazljah, Mavhinjah, Štjaku in v Velikem dolu.

3. mesto učiteljice na dvorazrednicah v Pliskovici in v Sempolaju.

Službeni prejemki so določeni v deželnem zakonu od dne 14. januarja 1906. dež. zak. in ukaz št. 10. Pravilno opremljene prošnje naj se predložijo službenim potom podpisane uradu v dobi štirih tednov po oglasu tega razpisa v uradnem časopisu „Osservatore Triestino“.

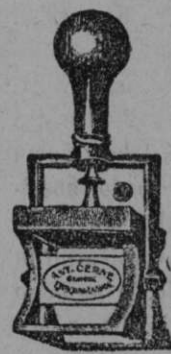
Nezadostno opremljene prošnje se zavržejo.

C. kr. okr. šolski svet v Sežani, dne 22. novembra 1908.

Najboljše klavirje

prvovrstnih dunajskih tvornic in harmonije amerikan. sistema prodaja in izposoja

Alfonz Breznik, učitelj „Glasb. Matice“
136 Ljubljana, Gradlišče 11. 52 21

Zavod za graviranje in izdelovanje kavčukastih stambiljev

Anton Černe

Ljubljana, Sv. Petra cesta 6.

Uradni in zasebni pečati iz kavčuka in kovine, stambilje za datum, vsakovrstni klišeji, 50 nogrami itd. itd. 52 44

Ceniki gratis in franko.

Anton Šarc

Ljubljana, Sv. Petra cesta 8.

Specialna trgovina za opreme nevest.

Moško, žensko, otroško in perilo za novorojence se po meri izdeluje solidno in najceneje. — Platno vseh širin za telesno in posteljno perilo, namizni prti, serviete, garniture za kavo, bele in barvaste, brisalke, žepni robci, brisalne rute, šifon, širting, kreton, batist itd. itd.

Najnovejše modele za perilo radi pokažemo na ogled. — Švicarske vezanine.

Strogo solidno blago. Nizke stalne cene.

Gg. učiteljem in njih rodbinam 5% popusta.

Svetlolikalnica:

175 52—7 Kolodvorske ulice št. 8.

VERONIKA KENDA

v Ljubljani

na Dunajski cesti šte. 20

prilporeča p. n. krajnim šol. svetom šol. vodstvom in učiteljstvu svojo

veliko zalogo pisalnih in risalnih potrebščin.

Dalje imam v zalogi risalni papir raznih vrst v vseh predpisanih velikostih, pisalni in pismeni papir, zavitke različne velikosti, veliko izbiro peres, držal, svinčnikov, gumic, krede, črnila, barvic, ravnil, ter vseh v to stroko spadajočih predmetov. 157 52—14

Postrežba točna in solidna.

Glavna zaloga

A. Slatnarjevih zvezkov.

Trgovina s papirjem, pisalnimi in risalnimi potrebščinami, prodaja c. kr. šolskih knjig in igralnih kart

Zvezna trgovina v Celju

Rotovška ulica št. 2

prilporeča kancelijski, konceptni, pismeni, dokumentni, ministrski, ovitni in barvani papir; svinčnike, peresa, peresnike, radirke, kamenčke, tablice, gobice, črnilo itd. — Največja zaloga vseh tiskovin za občinske urade, krajne šolske svete, učiteljstvo, župnijske urade, okrajne zastope, užitniške zastope, hranilnice, posojilnice, odvetnike, notarje in privatnike.

Lastna zaloga šolskih zvezkov in risank.

Temni lak za šolske table. — Strune za gosli. — Stambilje, vignete. — Zavitke za urade v vseh velikostih. — Ceniki brezplačno na razpolago. — Dobro blago in točna postrežba. 176 52—7

Slovenci, kupujte užgalice

v korist družbi

sv. Cirila in Metoda! 132

31 27

Ustanovljeno 1842 Električna sila. Telefon 154.

BRATA EBERL

tovarna oljnatih barv, laka in firneža v Ljubljani, Miklošičeve ulice 6 nasproti hotela „Union“

prilporečata gg. šolskim vodjem in učiteljem v mestu in na deželi najjuzju priznana najboljše, črni, medli 19 52—49

lak za šolske table.

Cenovnik zastoj in poštine prosto.

Največja in najbogatejša tvorniška zaloga priznana pravih švicarskih

Union-ur

katerih tvornic delničar sem in edini zastopnik za vso Kranjsko, ter zastopnik ur Schaffhausen, Klassig in Glashütte.

Velika zaloga zlatnine, srebrnine in dragocenih kamnov, kakor blaga od srebra in kinasrebra

Fr. Čuden

urur in trgovec

v Ljubljani

Prešernove ulice

nasproti frančiškanskemu samostanu.

Angleško skladišče oblek
Ljubljana, Glavni trg 5.
Največja zaloga in izbira oblek za gospode in dečke, sportnih oblek, povrsnikov, dežnih plaščev in zimskih sukenj. Oblike in povrsniki, kakor tudi damski kostumi se izdelujejo po meri in najnovjšem kroju.
Na zahtevanje se pošilja na izbrano inl. brez poročila. V zalogi so vedno najmodnejše damske oblike. Jako nizke cene. O. Bernatović.

30 24—21

Odlikovana

Prva kranj. tvornica klavirjev

Ljubljana, Hilšerjeve ulice št. 5

blizu Gradlišča

Rudolf A. Warbinek

prilporeča svoje prve vrste, za vsa podnebja solidno narejene pianine, klavirje in harmonije tudi samoigralne za gotov denar, na delna odplačila ali naposodo.

Poprave in uglaševanja se izvršujejo točno in računajo najceneje. 28 52—44

Največja tvornica na jugu Avstrije

Jamstvo 6 let. Eksport v vse dežele.